

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váci körút 23

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8ft. —

Félévre 4 „ —

Negyedévre 2 „ —

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom : A „Pester Lloyd“ kritikusa és Renan könyve. Szabolcsi Miksától. — Zsidó-magyar művészek. (VII.) Tárczacikk. Szerkeszti: Feleki Sándor. — Delitzsch Ferencz. (I.) Dr. Klein Gyula ó-budai főrabbitól. — Uj Országgyűlési Almanach. (I.) Főrendiházi tagok. — A londoni zsidó kiállítás tárgyai (III.), képekkel. — Szellemszlikrák a rabbinikus irodalomból. Talmudistától. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hírek. — Szefforisz és Róma. P h i l i p s o n regénye (31. folytatás). — Nyilatkozat. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

A „Pester Lloyd“ kritikusa és Renan könyve.

Az angol hittérítő társaság Budapesten időzött egyik küldöttét hallgattam meg a múlt évben.

Az ősz misszionárius meglepetésemre a kereszténység helyett a zsidóságot dicsőítette. Fejtegette Izraelnek világra szóló érdemeit, és a legfényesebb világitásba helyezte tanai fenséges voltát. Leirhatatlan a hála — szólt nagy lelkesedéssel — melylyel a kereszténység a zsidóságnak tartozik. Zsidó nő hordta méhében, dajkálta és nevelte idvezitönket, zsidó férfiak voltak tanítói és zsidók tanítványai. Az apostolok egynek kivételével mind zsidók voltak és az evangelium 27 könyve közül 25-öt zsidók írtak. Jézus és első követői pontosan betartották a zsidó vallás törvényeit és betartották az első keresztényközségek is, melyek szintén zsidók voltak. A zsidó népnek — folytatta az extasisba jött szónok — a zsidó tannak, a zsidó szellemnek köszönjük legdrágább kincsünket, legfőbb javainkat.

A dicséret — bevallom — nyugtalanítani kezdett. Tartani kezdtem tőle, hogy az agg férfit, összezavarva feladatát, előadásánál a jelen volt sok száz keresztény hallgatót felfogja szólítani: térjenek át a zsidó vallásra.

Képzelve el csak az olvasó a helyzetet.

A pódiumon hittérítő áll, hallgatói közt kétfele hitvallásnak a követői vannak. A szónok kifejti, hogy a két hitvallás közül az egyik nemcsak eszméit, elveit, alapkönyveit, de majdnem minden alapvető embereit annak a másik vallásnak köszöni, melynek ama térfiak hű követői is voltak. Ha a szónok már most — mert hisz ez a feladata — felszólítja az egyik vallás követőit, hogy fogadják el a másik vallásnak

hitelvéit, rendes észjárású ember, egészséges logika mellett mást nem tételezhet fel, — a mint hogy ilyen praemisszáknak más konklúziója nem is lehet, — hogy a kölcsönvevő hit olvadjon egybe a kölcsönadó hittel, melynek ugyanis mindenét köszöni; de nem megfordítva.

Ezért reszketve néztem az öreg ur felszólítása elé, melyből hallatlan botrány kellett, hogy támadjon. Dr. Sommerville ur azonban — ez volt a világlátott misszionárius neve — csakhamar meggyőződött arról, hogy a hol hittérítésről van szó, ott a logikának semmi helye. Fittyet hányva minden becsületes következtetésnek, oda lyukadt ki ugyanis, hogy miután a kereszténység oly kimondhatatlan hálával tartozik a zsidóságnak, tegyék meg a zsidók még azt a szivességet is, hogy keresztelkedjenek ki egy kicsit.

Nevettem, de meg voltam nyugtatva.

A mit az angol hittérítőnek nevetve megbocsájtunk, azt el nem nézhetjük a hideg észszel, kérlelhetetlen logikával és görbe okoskodást nem tűrő levezetéssel dolgozó tudósnak. Dr. Sommerville, a hittérítő oly messzire áll dr. Silberstein, a philosophustól, a milyen távolra áll a »Bibel der Natur« *) az angol bibliai társaságtól. És mégis! Háromszor is elolvastam már dr. Silbersteinnak a »Pester Lloyd« f. hó 9-iki számában megjelent, Renan könyvéről írt kritikuszikkét, de mindig kihallani vélem belőle dr. Sommervillenek a zsidókhöz intézett mulatató felszólítását. Dr. Sommerville nevettem, dr. Silberstein boszant, felizgat.

Egy könyvet beszél meg dr. Silberstein;

*) Dr. Silberstein Adolf ilyen cím alatt könyvet írt. Bevezető sorai így hangzanak: „Der Mensch schuf sich einen Gott nach seinem Ebenbilde stb.“

Renannak a zsidók történetét tárgyzó könyvét. A ki elolvassa, tisztelettel, nem: áhitattal lesz eltelve a maroknyi, de csodálatos nép iránt, mely évezredek óta az emberiség üldözöttje és mely mégis győzedelmeskedett az egész földet hatalma alá gyűrt pogányság fölött, melynek isteneit széttörte és hitet és erkölcsöt adott a világnak. Izrael fennállása a gondviselés legnagyobb jótéteménye; mert e parányi nép szelleme átgyurta, felemelte és megnemesítette az emberiséget; tanai megteremtették a humanizmust és igazi emberré csak azok tették az embert. Izrael nélkül nem képzelhető kereszténység, lehetetlen volna a mohamedanizmus, nem léteznék civilizáció, utópia volna a szabadság és az egyenlőség javai. Erre az eredményre jut a nagy francia tudós legújabb könyvében, melylyel — ha nem is fogadjuk el minden thesisét és hypothesisét — nagy hála kötelezte kiváltképpen a francia zsidóságot, mely a drumonti szédelgések közepette oly hatalmas szószólóra, méltatóra talált.

És mi mindent nem következett a *keresztény theologus* eme könyvéből a *zsidó philosophus!*

»A negaczió eme népe« írja dr. Silberstein „végre saját magát is kell, hogy megtagadja. Le kell vetnie utolsó takaróját is, talán, hogy a humanizmus új vallásának papiruháját öltse magára. Izrael, mely egy évezreden át előkészítője volt a kereszténységnek, és 16 századon át a mohamedanizmusnak, míg őt magát mind a kettő messze túlhaladta, hadd jusson ismét tudomására papi hivatásának, hogy egyesülve a felvilágosodottak testvérseregével, a jövőnek valódi ész- és egység-egyháza felé haladjon.«

Hogy miért kell Izraelnek utolsó takaróját levetnie, azt is megmondja a »Pester Lloyd« kritikusa. „A mindenható idő, mely feldulta Izrael államiségét, alámossa kultuszát és megintgatja alapeszméit is.“ „A testvérek“ — olvassuk valamivel elébb — „nemsokára nem értik meg egymást, mert a közös nyelv, mely hajdan a hit és morál alapelveit hirdette, a holtak közzé dobatik. A nemzeti öntudat (Volksthum) muló félben van, elnyelik a hatalmas kulturák, mint elnyeli Saturnus, az örök idő, gyermekeit, a véges tárgyakat.“

És mindezt és még sok egyebet dr. Silberstein épen a dicsőítő hymnusból olvasta ki, melyet Renan a szétszórt Izrael erényeinek, léte szükségességének és gondviselészerű hivatásának zeng!

Ha velem lettél volna, kedves olvasó, dr. Sommerville előadásánál, te sem tudnád kikerülni, hogy dr. Silberstein említett kritikája és a hittérítő fent leirt okoskodása közt párhuzamot ne vonj.

De nézzük meg közelebbről dr. Silberstein érveit.

Az idő, tény, végtelenül hatalmas faktor. De még sokkal hatalmasabbnak bizonyult a zsidóság. A mi kártyája volt az időnek, kijátszotta már ellene. Vagy nem-e tény, hogy a mai zsidóság és a zsidó állam közt 2000 évnek viszontagságai, világtengere a kinoknak és a szenvedéseknek, egy égő világ fekszik. A tengerben el nem merült, a tűz meg nem emésztette. Hol van itt az idő hatalma?

És a mai zsidóság úgy néz-e ki, mint a ki végrendeletét akarja megírni?

Zsidó magyar művészek.

Szerkeszti: Feleki Sándor.

VII.

BIHARI SÁNDOR.

Az utolsó két évtizedben Magyarország kulturális állapota rohamosan emelkedett. A képzőművészet, különösen a festészet, nem remélt fokban tökéletesbedett. Egész sereg fiatal festőművész fáradozott azon, hogy a magyar festőművészetnek a külföldön tiszteletet szerezzen. Ezen fiatalabb festői generáció egyik legtehetségesebb és legismertebb tagja, kinek neve Magyarország határain jóval túlterjed: *Bihari Sándor*. Alig van intelligens ujságolvasó ember hazánkban, ki »A bíró előtt« című remek festményéről nem hallott volna. E képet ő felsége a király vásárolta meg, s így nyilatkozott róla: »Örülök, valahányszor e képet látom«. Azt hiszem, fényesebb elismerés a fiatal művészt nem érhet.

Nagyváradon, 1856-ban látta meg először a napvilágot. Ugy mint minden művésznél, nála is korán

mutakozott a tehetség nyoma. Még gyermekkorában sokat rajzolgatott, festett, tanító nélkül, mert szülei — szegénysorsuak lévén — nem bírták gyermeküket kiképeztetni. De Bihari segített magán az által, hogy beállott egy nagyváradai fényképészhez retouchernek s ott annyi pénzre tett szert, hogy elutazhatott Bécsbe. Mire oda ért, pénze elfogyott s újból kényszerítve volt egy fényképészhez beállani, hol két évig dolgozott, míg annyi pénzt gyűjtött össze, melylyel beiratkozott a festészeti akadémiára. Itt egy évig tanult, s ámbár időközben ösztöndíjat is kapott, mégis kénytelen volt otthagyni Bécset, és hazautazott Nagyváradra. Itt már arcképeket is festett, de még sem bírt oly pénzösszegre szert tenni, melylyel vágyainak netovábbját, Párist, felkereshette volna. Felrándult hát Budapestre, hol feltűnt egy öreg parasztot ábrázoló képével. A festmény *Tauszig* Hugónak, a Fonciére biztosító-társulat titkárának, figyelmét is magára vonta, s azóta a fiatal művésznél hathatós pártfogója és támogatója lett. Azonnal megbízta egyik vázlatának elkészítésével, de bizony az csak nehezen tudott elkészülni. Bihari akkor még nem volt annyira kiké-

Mily csalódás!

Az elnyert szabadság, igaz, sokakat megingatott a zsidóság kebelében. De a szabadság sem más, mint akármelyik új boldog állapot, mely kezdetben elkábit, de a mely idővel mégis megszűnik idegeinkben kárt tenni. A boldog fiatal házas, a szabadságát visszanyert rab, a hirtelen vagyona szert tett koldus, ha meg is változtatja a szokatlan helyzet, idő múlva mégis bekövetkeznek a hétköznapiak és velük a rendes állapot is. Egy pillantás Hollandia zsidóságára, melynek egyenjogúsítása a legrégebb az európai zsidók közt, meggyőz bennünket, hogy a szabadság ép oly kevésbé képes tönkre tenni a zsidóságot, akár a máglyák és kinzó-kamarák.

De nálunk is kijöttek már a mézes hetekből, melyekben sokaknak az volt a jelszava: csak eltörölni mindent, mi a régi Izraelre emlékeztet. Látogassunk el csak a zsidó hitközségek tanácstermeibe; nem-e azt fogjuk tapasztalni mindenütt, hogy minden erő megfeszítésével azon működik mindenki, hogy a vallásoktatást megjavítsák, a zsidó öntudatot — Volksthumnak nevezi dr. Silberstein — az ifjúságban ébren tartás, és a szent könyveket, — szentek mindenkinek, de a melyek mégis *a mieink* — intenzívebben, mint eddig az eredeti szent nyelven tanítsák; a nyelven, melyen a theráni, mint a párisi, a kalkuttai, mint a budapesti, az odeszszai, mint a kopenhági zsidó istenéhez imádkozik és imádkozni fog, míg a zsidóság fennáll.

Látogasson el dr. Silberstein ünnepnapon a zsidó imaházakba (Magában Budapesten 63 van) tekintse meg csak pl. az itteni zsidó hitközség

pezve, hogy a nehéz művet elkészíthesse. Tauszig ezt észre vette s azon nagylelkű ajánlatot tette a művésznek, hogy az ő költségén menjen Párisba tanulni. Bihari persze nagy örömmel fogadta ezt az ajánlatot, s már három hét múlva utban volt Páris felé.

Párisban nagy buzgalommal látott a tanulmányokhoz. Először a hirneves *Laurens* Jean Paul tanítványa lett, kinek vezetése alatt technikája rohamosan emelkedett. Már néhány havi ott tartózkodás után elkészítette a »*Czylinder-próbát*«, mely a falusi élet egyik humoros jelenetét mutatja be. Deli parasztlegényt ábrázol, a ki a házaló zsidó holmija közül egy ócska czilinder-kalapot kotorász ki, s azt rögtön meg is próbálja. Persze a körülállók vidám mosolylyal nézik a furcsa öltözködést.

A képet, melyen bizonyos jóleső, keresetlen humor vonul végig, tetszéssel fogadták, s ezóta Bihari képeivel gyakran találkozunk a műtárlatokon, s valahányszor találkozunk, mind jobban feltűnik zsenialitása, eredetisége és művészi technikája.

Bihari képeihez a motívumokat a magyar nép-

iskoláit, intézményeit, melyek napról-napra emelkednek, és mondja meg aztán, ugy néz-e ki a zsidóság, mint a ki arra készül, hogy utolsó takaróját leveesse stb? Nem, dr. ur; a szabadság sem az a tál lencse, melyért a zsidóság létét és missióját feladja.

Mögötte maradt a zsidóság a kereszténységnek és a mohamedanizmusnak. — Miben? a humanizmusban? a zsidóság volt a tanítója; és rágalom volna azt állítani, hogy nem úgy gyakorolja ma is, mint tanítványai. Sőt gyakorolja minden téren *intenzívebb és tágabb* értelemben, mint a kereszténység. Ezt dr. Silberstein, a *hírlapíró* ép oly jól tudja, mint e sorok írója, a minthogy tudja azt is, hogy a zsidóság, a nélkül, hogy »utolsó takaróját« levetette volna, milyen részt vesz az emberiség kulturmunkájában; olyan részt, mely száma arányát huszszorosan felülmulja.

Miben maradt hát mögötte a zsidóság a kereszténységnek és a mohamedanizmusnak?

A »jövő ész- és egység valódi egyházának«, melynek papiruháját dr. Silberstein oly melegen ajánlja a zsidóságnak, elibe mehet telekezetünk régi »takarója«-ban; mert hisz ez a takaró még csak ilyen egyházban fogna tündökölni igazi ragyogó fényében.

Szabolcsi Miksa.

Delitzsch Ferencz.

I.

Légió számra mennek a különböző nyelvű hittérítői iratok, de az irodalom ezen termékei közül egy sem keltett újabb időben annyi figyelt-

életből meríti, s különösen ügyes a népelet humoros oldalainak festésében. Az előbb említett képet a »*Kereszt-tűzben*« című festmény követte. Fiatal parasztleányt ábrázol, kit négy deli katona vesz »kereszt-tűzbe« pajkos beszédekkel. A jelenetet, mely korcsában folyik le, egy másik asztal mellől jóízű mosolylyal nézi végig egy borozó atyafi.

Másfél évet töltött a művész *Laurens* párisi műtermében, majd Olaszországba ment rövidebb időre. Azóta folyton él hazánkban és bejárja az ország legkülönbözőbb részeit, hogy a népeletet tanulmányozza és festményeihez anyagot gyűjtsön. Szolnok vidékén készítette el a bevezető sorokban említett »*A bíró előtt*« című remek képét. A »városháza« egyik szobáját ábrázolja, melyben az asztal mellett nagy komolyan ül a bozontos bajuszu bíró. Előtte egész csoport áll, kik úgy látszik, valamely panaszos ügyben jöttek hozzá. Elöl a cigányprimás tartja összetörött hegedűjét, mialatt szánalmas arcot vág. Mögötte busan állnak a banda többi tagjai, kik aligha nem több ütletet kaptak ez egyszer, mint bankót. Oldalvást parasztleány látható, ki megvető pillantással méri a

met zsidó körökben, mint Delitzsch Ferencz, a híres lipcsei tanár nem rég megjelent ily című röpirata: »Ernste Fragen an die Gebildeten jüdischer Religion.« Már eddig is többen feleltek ezen »kérdésekre.« Weismann Arthur tette ezt külön röpiratban; Goldschmied, birkenfeldi rabbi, a Rahmer-féle Wochenschriftben egész cikksorozatban felel D. kihívására; azonkívül nincs német-zsidó szaklap, mely ne foglalkoznék ezen kérdéssel. Így tehát az »Egyenlőség« sem mellőzheti azon — sajnos ugyan, de mi türetagadás benne! — aktuális kérdés megbeszélését, melyet az említett röpirat tárgyal.

Delitzsch Ferencz a zsidóság barátjának nevezi magát. Méltán! A most élő keresztény hebráisták között nincs egy sem, ki erélyesebben, ügyesebben és több eredménnyel forgatta volna a zsidó tudomány fegyvereit az antiszemitizmus álprófétái ellen, mint ő. Majd Rohling és Justus, majd Zöckler, a greifswaldi tanár, érezték azok súlyát és tán még most is ropognak azoknak csontjai ama csapások következtében, melyeket D. a tizza-eszlári vérvád szomorú idejében rájuk mért. A mivel zsidók emiatt őszinte hálával viseltetnek iránta és nem csekély azon zsidó szószékek száma, melyekről az ő dicsérete isteni tisztelet alkalmából hirdettetett.

És mivel D. ezt tudja, azért csakis a művelt zsidókhoz fordul legujabb röpiratában, a melyben hittérítő missziót vállal magára. Igaz, hogy a modern zsidó gondolatvilágához simuló eszemenet; barátságot nem színlelő, hanem tényleg tanusító érvelés; minden gyanusítástól, avagy pláne megtámadástól távol maradó észjárás; aztán hozzá még azon nemes gondolkozásra

panaszló cigányprimást, ki őt bevádolja. Az asztal mellett a hórihorgas jegyző áll, ki alig bírja nevetését elnyomni. E kép, mely az országos kiállítás képtárlatán volt látható, nagy feltűnést keltett. Csak az tudja eléggé méltányolni e pompás festményt, a ki a nép életét ismeri.

Nemsokára ezután készült a »Fűrösztési jelenet« és a »Kéjútazás a Zagyván«, melyek szintén a népeletből meriték humoros anyagukat.

Hódmező-Vásárhelyen készítette el nemrég a gazdag színezésű, valóban élethű »A leánykérő« című festményét. A leánykérő, az apa, a piruló leány, s az örvendő, meg irigykedő szomszédok, nagy megfigyelő tehetségről tesznek tanúságot.

Bihari fiatal kora daczára máris határozott, elismert tehetség, kitől a magyar festőművészet joggal még nagyon sokat várhat, mert kevesen vannak művészeink közül, kik a magyar népeletet oly jellemzetesen és festőileg tudják visszaadni, mint ő.

valló, a zsidó szívhez szóló irány: ezek oly kelékei a szóban levő röpiratnak, melyek csakugyan képesek volnának még a »látók szemeit« is elhomályosítani. De bár szeretjük is Delitzschet, nálánál mégis csak jobban szeretjük az igazságot, melynek nevében »kérdéseire« elutasító választ kell adnunk.

Természetesen. Hisz már az alapelvet, melyből D. kiindul, sem ismerheti el a gondolkozó zsidó olyannak, mely feltétlenül igaz és helyes volna. Ő ugyanis mindenekelőtt bizonyos közös alapot keres, melyen keresztény és zsidó egyaránt állanak, azután így okoskodik: »Miután amugy is egy és ugyanazon alapon foglalunk helyet, azért jertek át tehát, ti izraeliták mi hozzánk, legyetek ti is keresztények!« Ámbátor nem tudom, miért ne konkludálhatnánk épen annyi joggal eképen: »Ha ti keresztények velünk együtt egy és ugyanazon alaptól indultok ki, ám jertek át mi hozzánk, legyetek ti is zsidók!«

Ilyen közös alapnak először is az egyisten-ség hitét nevezi. Szükségesnek tartja az új szövetség néhány tételét kiemelni annak bebizonyítására, hogy a kereszténység is elismeri az isten egyetlenség voltát, mert ő maga bevallja, hogy »a keresztény kultuszba pogány elemek vegyültek, melyek az egyisten-ség hitével ellentétben levőknek látszanak és melyek **nehányát** a reformáció kiküszöbölte.« (4. lap.) Jegyezzük meg jól! Csak néhányát, nem mindannyit. Ez igazán őszinte egy nyilatkozat, melynek előttünk annál nagyobb becsünek kell lennie, mivel szerző maga előrebozsította, hogy ha a kereszténység a monotheismus eszméjét meghamisította volna, akkor a zsidó vallás sokkal inkább tarthatna igényt arra, hogy majdan az összemérés vallásává legyen.

Ezen általános megjegyzésekről áttér Delitzsch azután egy keresztény dogmára, mely annak látszatával bír, mintha a kereszténység az egyisten-ség eszméjét csakugyan nem tiszta eszményiségében tanítaná: t. i. a sz. háromság-ról való tanra. Bár a zsidó olvasóval szemben nem tartja szükségesnek ennek mibenlétét behatóan fejtegetni — mit nézetünk szerint igen helyesen tesz — mégis úgy véli, hogy egy merész oldalgátsal a zsidó ebbeli aggrályait és kételeyeit legyőzheti. Mert igazán merész egy kísérlet, a keresztény sz. háromság fogalmát a zsidó talajra átültetni és azt mondani: Ime, ti is hiszitek a sz. háromságot; ti is beszéltek valási könyveitekben *istenről, a shechináról és a ruach hakodesről*; a nevek különbözők ugyan, de a dolog lényege egy és ugyanaz. — Nem; ezen egybevetést nem veheti komolyan Delitzsch, a héber nyelv és irodalom alapos ismerője. Tudja ő is, hogy a »shechina« nem a testté vált emanatiója az egyistennek, hanem a zsidó

költészet egyik legszebb eszméjének kifejezésére szolgáló szó; a »schechina«, azaz az isteni dicsőség, nem csak egyes emberre ereszkedett le, hanem minden teremtményben feltalálható: a nagy világegyetemben ép úgy, mint a legparányibb lényben. Megtalálod azt a megmérhetetlen csillagvilágban és a porszemben is, megtalálod az egyszerű fűszálban, de a buja méliotusban is, mely több milliónyi magszemet rejt magában; megtalálod az emberi test csodálatos szervezetében, de a meduzákban is, melyekben az idegrendszer első nyomai is alig ismerhetők fel; szóval találod azt a természet bámulatos változatosságában, úgy tüneményeiben, mint titokszerű erőiben, mert a »schechina«: az isteni dicsőség, betölti az egész világot.

De a »ruach hakodesch«, azaz a sz. szellem fogalma sem illeszthető bele a trinitás tanába. Mert a ruach hakodesch ugyanaz, a mit inspirációnak, vízióknak neveznek. Ha a próféták az ihlettség állapotában voltak, avagy ha a zsidó tudósok lángszelleme gyakran a jövőt takaró fátyolon keresztül hatolt, akkor megszállta volt őket a ruach hakodesch. De a zsidó »szent szellem« semmiképen tekinthető egynek a keresztény »szent lélek«-ről szóló tannal, az ugynevezett athanásiusi hitvallással, mely a katolikus és a protestáns egyház sarkalatos dogmája és melynek értelmében a »spiritus sanctus« sem nem teremtett, sem nem született emanatiója az atyának és a fiúnak. Ezen dogma mély űrt támasztott a kereszténység és a zsidóság között, annak áthidalása eddigelé még nem sikerült senkinek, még Delitzschnek sem.

Mi tiszteljük a keresztény erős és megintgatratatlan meggyőződését; nem is merészljük sz. tanait a kritika bonczkése alá venni; de őszintén bevalljuk, eme dogmáját nem értjük, és azért megmaradunk azon vallás kötelékében, a melyben születünk és nevelkedtünk!

Dr. Klein Gyula,

ó-budai főrabbi.

»Uj Országgyűlési Almanach.«

Ily czim alatt lapunk egyik legkedveltebb munkatársa, *Sturm* Albert, nagyobb terjedelmű munkát adott ki, mely rövid életrajzi adatokat tartalmaz a főrendiház és képviselőház összes tagjairól. A mű egy uttörő kötetnek, a dr. Halász Sándor által összeállított »Országgyűlési Almanach«-nak folytatása és mintegy utódja, és valóságos kincses bányát képez a publicista, politikus és a politika iránt érdeklődő közönségre nézve. Benne ugyanis az 1887—1892. évi országgyűlési czyklus összes honatyáiról, azoknak társadalmi és politikai multjáról és jelenéről felvilágosítást talál az olvasó. A bírálat első szava e könyvvel szemben valóban csak a feltétlen és meleg elismerés szava lehet, a hangyaszorgalommal egybehordott

nagybecsű anyagghalmazért. Kétségtelen, hogy a kitűnő szerző, ki maga is ragyogó tollu publicista és a »Pester Loyd« országgyűlési rovatának évek hosszú sora óta hivatott vezetője, csak ezernyi fáradsággal gyűjthette össze a művében feldolgozott számtalan adatot és jellemvonást. És ennek a végtelen türelmet és lankadatlan buzgalmat igénylő munkásságnak betetőzéséül feldolgozta azokat, oly ügyesen és oly tapintattal, hogy a kötetnek csaknem minden egyes kis életrajza kerekded egésznek képez és művészi mintául szolgálhat a hasonnemű munkáknak.

Lapunk szűk tere nem engedi, hogy behatóan méltassuk a szerzőnek e munkája által szerzett érdemeit és egyszersmind részletekbe bocsátkozzunk a mű összeállításában, és az adatok feldolgozásában nyilatkozó mügond jellemzése tekintetében. Legszebben szól maga mellett a könyv. Ez okból a szerző szives engedelmével közöljük a könyvnek a zsidó vallású főrendiházi tagok és országgyűlési képviselőkre vonatkozó cikkelyeit, mint a melyek különben is közelebről érdeklík lapunk t. olvasóközönségét.

I.

Főrendiházi tagok.

Hirschler Ignác, 1823-ban Pozsonyban született. Az orvosi pályára lépven, előbb Budapesten, majd Bécsben tanult s itt szemészeti tanársegéd lett. Majd Párisban ment s előadásokat tartott francia nyelven a szemészetről. A szabadságharcz lezajlása után Budapesten telepedett meg, hol egyike volt a legkeresettebb szemorvosoknak. Nem tudván elérni, hogy mint magántanár adhasson elő az egyetemen, 1858-ban a gyermekkórházban tartott előadásokat a szemészetről. Az 1868-iki zsidó-congressus elnöke volt; a haladópart vezére. 1869-ben a tudományos akadémia harmadik osztálya levelező tagjává választotta. 1878-ban a harmadosztályu vaskorona-rendet nyerte. 1881-ben nyugalomba vonult. A főrendiház szervezésekor ennek tagjává kineveztetett; mint a zsidó hitfelekezet képviselőjére esett rá a kormány választása. Főművei: »Tapszatalati adatok a szeszes italokkal, valamint a dohánynyal való visszaélésekről, mint a láttompulat okairól« (1870), »Adat a szaruhártya gyurmájába lerakódott festanyag ismeretéhez« (1872), »Adatok a lathártya-maradvány kórodai ismertetéséhez« (1875).

Lévay Henrik, 1828. április 16-án Jankovácson, Bácsmegyében született. Ifjusága a szabadságharcz idejére esett; egy honvéd-vadász-zászlóaljban szolgált, hol csakhamar hadnagygyá lépett elő. A szabadságharcz után a kereskedelmi tanulmányokat végezte Bibanco intézetében Pesten; 1853-ban a »Riunione Adriatica« biztosító intézet pesti képviselőténél működött mint felügyelő; s kezdeményezésére alakult meg 1857. június 17-én az első magyar általános biztosító társaság, melynek vezérigazgatója lett s e minőségben máig is az intézett élén áll. A m. tudományos akadémianál 10,000 forintos alapítványt tett, melynek kamataiból felváltva, különféle tárgyú kérdésekre tüzetnek ki jutalmak, alapító tagja továbbá a magyar írói segélyegyletnek, melre 5000 frtos alapítványt tett, a magyarországi hírlapírók nyugdíjintézetének; pénz-

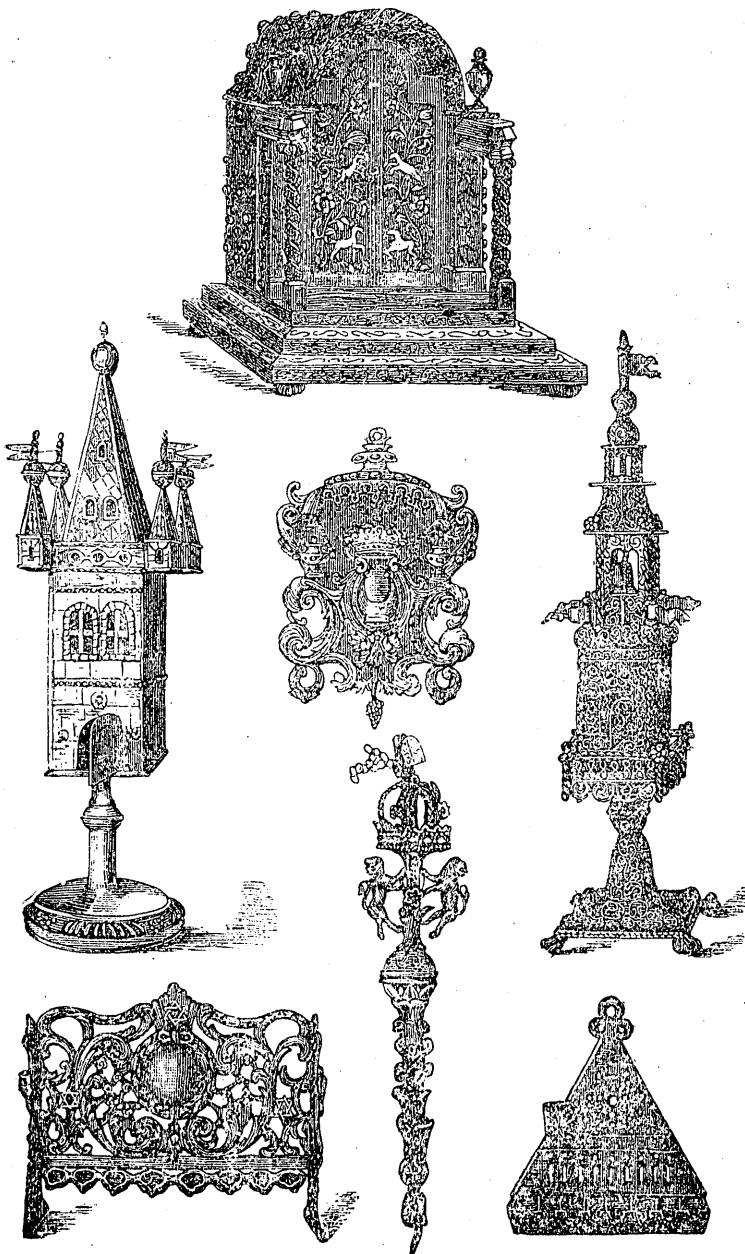
tárnoka volt a Petőfiszobor bizottságnak. Az általa alapított társulat 25 éves jubilauma alkalmából 10,000 frtos alapítványt tett a siketnémák országos alapjához. Alelnöke volt a nemzeti színház nyugdíjintézetének, jelenleg választmányi tagja az országos honvéd-bizottságnak, tagja a magyar földhitelintézet felügyelő bizottságának, alelnöke az észak-keleti vasutnak stb. Érdemei elismerésül ő Felségétől »kisteleki« előnévvel magyar nemességet, majd 1886. december 15-én főrendiházi tagságot nyert. Tagja a naplőhitelesítési bizottságnak. 1868 óta bírja a harmadosztályu vaskorona-rendet és az olasz korona-rend középkeresztjét.

Sváb Károly, 1820-ben Csongrádon született; Budapestén járt reáliskolába, 1846-ban gazdálkodni ment.

A szabadságharcban hadnagyi ranggal Benne Lajos őrnagy, később ezredes mellett mint szárnysegéd vett részt. 1850-ben a magyar-óvári gazdasági akadémián tanult, azután ismét gazdálkodott, előbb Békésmegyében, utóbb Torontálmegyében. Békésmegyében mint virilista szerepelt a megyei életben és a békésmegyei gazdasági egylet megalakításánál is mint alapító vett részt; később tevékeny tagja volt az egyletnek. Torontálmegyében 1872-ben mint választási alelnök működött: 1875-ben pedig szabadelvűpárti programmal a török-kanizsai kerületben képviselővé választatott. E kerületet képviselte 1885 ig, midőn főrendiházi taggá neveztetett ki; mint ilyen a gazdasági és naplőhitelesítési bizottságok tagja.

A londoni zsidó-kiállítás tárgyai.

— III-ik táblázat. —

5. sorozat.

Anglia egyik legismertebb műértője, *Rothschild* Leopold báró, (lord Rothschild Nathaniel, a londoni család fő testvére), egy, régiség számba ugyan nem jöhető, de rendkívüli értékes és valóságos remekművet képező frigyládát (táblázatunkon a legfelsőbb) állított ki. Rothschild Leopold, a londoni Rothschildok legvallásosabbja.*) Atyja, Rothschild Lyonel, ő reá hagyta héber könyvtárát és egy rendkívül értékes tóráht, melyet ő is atyjától, Rothschild Náthántól, a londoni világház megalapítójától örökölt. A tóráht Rothschild Náthán saját házában iratta. A szófer (héber műirő), két éven át kizárólagosan a tórah írásával foglalkozott a háziur személyes felügyelete alatt. Ehez a tórához Rothschild Leopold frigyládát készíttetett, melyen pusztán a nemes kövek közel egy negyedmillió frt értéket képviselnek.

A frigyláda alatt egy pompás kivitelű, a mult század elejéről származó arany tórah-áttalvetőt látunk, melyet a halhatatlan Montefiore Mózes a londoni szefard hitközségnek ajándékozott. Alatta egy vagyont képviselő rendkívül szép tórah-mutató van elhelyezve. Strausz kincstárából Párisban.

Ugyanebből a párját ritkító gyűjteménytárból származik táblázatunk két oldalán oszlopoként felállított két »b'szomim«-tartó (1. mult heti táblázatunkat). A jobb oldalon lévő a párisi kiállítás egyik csodált darabja volt.

Alul a 17. századbeli francia ötvösművészet két remekét látjuk. Mind a két darab chanuka-ünnepi »m'nórah«-t képez. A forrás, melyből adatainkat meritjük, a tulajdonost nem nevezi meg, más oldalról azonban értesülünk, hogy a két »m'nórah« a tudós lady Rothschild Hanna, (lord

*) *Elhrentheil* „Familienbuch“ című művében olvassuk: „1881 január 19-én ünnepelte Rothschild Leopold báró menyegzőjét Perugia kisasszonnyal. Az esketésnél, mely a zsidó rítus szigorú betartása mellett folyt le, Anglia legtekintélyesebb férfiai és a hatalmak nagykövetei, élőkön Nagy-Británia trónörökőse, a walesi herceg és az agg-

lord Beaconsfield voltak jelen. A két utóbbi mint tanu szerepelt, és részt vettek a szigorú rituálisan készített lakomán is. Az étkezés után Rothschild Nathaniel báró (ki azóta az angol lordok közt foglalta el helyét) az egész fényes társaságot fia „bar-miczvah“ ünnepélyére hívta meg, hol az meg is jelent.

Roseberry neje) tulajdonát képezi. (A lady, kit az angol zsidó tudományos világ, mint „A zsidó irodalom története” és az „Urim és Tumim” című vaskos könyvek szerzőjét ismer, most is, mint keresztény férjnek a neje — így ovastuk legalább egy angol lapban — »valóságos» zsidónő).

Szellemszikrák

a talmud, midrás- és a későbbi rabbinikus irodalomból.

(105. folytatás.)

Chiát vádolod, hogy pazarolja idejét.

Sokkal rútabbul cselekszel tenmagad, ki pazarlod — másnak az idejét.

*

Ne csodálkozzál, ha ugyan olyan mértékkel mérnek neked is, a minővel te szoktál mérni másoknak.

*

Tudós-asszony: férfi-dajka.

*

Juhász tarisznyája lóg a szegen, melyre hajdan a vitéz fegyverét aggatá.

*

Hasznos a kerítés, de ha nagyon magasra emeled, elcsenevészni talál a növény, melynek megőrzésére építetted.*)

*

Fellázdadtál egy bántalom ellen, a mivel elérted azt, hogy száz bántalomnak kellett magadat alávetni.

*

Maga az alávaló nem kelt annyira undort, mint az, ki hizeleg neki.

*

Tudósnak gyermeke miért olyan ritkán tudós? Mert a tudományt örökölni nem lehet.

*

Minden a hangulattól, a hangulat meg a zsebtől függ.

*

Nem ismerem nyomorultabb embert, mint a ki felesége keresményére szorult.

Talmudista.

*) Szülő, gyám, vagy nevelő tulszigoru ne legyen: mert ez rendszeren ellenkező hatását szüli annak, mit elérni akar.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **dec. végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre 8 frt — kr.
fél évre 4 frt — kr.
negyed évre 2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak
egész évre 7 frt — kr.
fél évre 3 frt 50 kr.
negyed évre 1 frt 75 kr.

*Az „Egyenlőség”
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 23. sz.*

Naptár.

Vasárnap (1889 január 13.) 5649 s'vat hó (30 napos) 11., hétfő (sovvim-tat 5. böjtnapja) 12., kedd 13., (szóf z'man kiddus l'vono), szerda 14., csütörtök 15., (chamishoh ószór, félünnep) péntek 16., szombat 17. napja.
Hetiszidra: *Jiszró.*

H I R E K.

— A pesti zsidó hitközség új kórháza javára a lefolyt héten adakoztak: Lovag *Wechselmann* Ignác újabban 1000 frtot (első adománya szintén 1000 frtot tett ki), Lovag *Gutsmann* testvérek (Bécs) 1000 forintot, *Herzmann* Bertalan 150 frtot.

— Kik a vasárnapot szombatra akarják áttenni. A W. Allg. Ztg. és nyomán több más lap azt a hirt közölte, hogy az amerikai zsidó szaklapok és theologusok komolyan foglalkoznak azon eszmével, hogy a szombatot áttegyék vasárnapra. Az idézett lap sem ama zsidó szaklapokat, sem a theologusokat nem nevezte meg, mert megnevezni *nem tudná*, mert az egész hír *elejétől végeig valótlán*. Létezik Amerikában igenis egy mozgalom, és *csakis keresztények* állanak szolgálatában, mely a nyugalom napja megváltoztatását tűzte ki célul, de ez nem a szombatot akarja áttenni vasárnapra, hanem megfordítva, a *vasárnapot szombatra*. Fennáll e célra New-Yorkban egy lap a „The Sabbath Recorder”, melynek utolsó száma 10 dollárt ajánl annak, ki megnevez egy európai szombatot tartó keresztény lelkészt, (szombatos) kivel a szerkesztőség összeköttetésbe óhajt lépi. Az „Ibrió Anochi” 14. számában egy Modison (Wishkonsin) városában fennálló keresztény szektáról emlékszik meg, mely vasárnap helyett a szombatot üli meg, és melynek lelkésze nemrég egy szombaton beszédet tartott, melyből a tudósító a következő részt közli:

»Keresztények vagyunk, de nem a hét 1-ső napját, hanem a 7-diket üljük meg. A szentírás tisztán és nyiltan a hetedik napot rendeli, hogy ünnepeljük és nem az első. Jézus maga a szombatot szentelte meg, hívei is ugyanezt tették, és még 70 évvel később is az összes keresztények a szombatot ülték meg. A vasárnap megünnepelését: egy pápa hozta be, meghamisítva ez által Mózes és Jézus törvényeit. Ezek után bűn volna a hetedik napot megszentelteleníteni. Isten az első napon működött, mi nem tartozunk ennél fogva ezt a napot megszentelni, melyet a bálvány-imádók a nap istenének szenteltek. Mi keresztények vagyunk és nem bálvány-imádók.«

Eszünkben sincs ezt a mozgalmat okosabb valaminek mondani, mint esetleges megfordítottját, de az igazság, és az amerikai zsidó szaklapok és theologusok érdekében tartoztunk a valótlán hirt megcáfolni.

— **Uj kuriai bíró.** Lapunk egyik közelebbi számában jelentettük, hogy dr. *Neuberg* Ignác kir. táblai bíró hitsorsosunkat Ö Felsője kuriai bírónak nevezte ki. A kir. táblának mult héten tartott teljes ülésében *Vajkay Károly*, e magas bírósági testület elnöke, meleg hangon tartott, lendületes beszédben bucsuzott el a kiváló tisztártól, a ki tizenkét évet meghaladó működése alatt a királyi táblánál feledhetlen érdemeket szerzett. Az új bíró már a hivatali esküt is letette s a legfőbb ítélőszéknél e héten kezdte meg működését.

— **A budapesti ügyvédi kar** zsidó jelesei közül ez évben is többeket ért az a megtiszteltetés, hogy az ügyvéd-vizsgáló bizottság tagjaivá lettek. Ezek között találjuk például *Friedmann* Bernátot, a híres bűnügyi védőt, *Kern* Tivadart, *Schmidl* Ignácot, *Schreyer* Jakabot, *Somogyi* Miksát és *Wolf* Vilmost.

— **Felsője királyunk** az osztrák császári trónra lépésének 40-ik évfordulója alkalmából tudvalevőleg azon kijelentést tette, hogy szívesebben látja, ha jubileumi ünnepélyek tartását mellőzik és az e ezélra szánt összegeket a jótékonyosság oltárára áldozzák. Ennek folytán a jubilaum alkalmából az osztrák örökös tartományokban számos jótékony alapítvány létesült, melyeknek összege, közel 16 millió forintot tesz ki. Érdekes tudni, hogy ezen összegnek felét zsidók adományozták, a mely körülmény annál jellemzőbb, mert a monarchia örökös tartományaiiban élő zsidóság e tartományok lakosságának mindössze négy százalékát képezi.

— **Iskolaszéki alelnök választás.** A fővárosi VI—VII ker. iskolaszéknek dr. *Reinitz* József halálával megüresedett alelnöki tisztsége választás útján töltetvén be, az iskolaszéki tagok közbizalma azzal *Tenczer* Pált tisztelte meg. Az iskolaszék elnöke *Szászy*, legtöbb ítélőszéki bíró.

— **A horvát-szlavonországi zsidókról,** Dr. *Krausz* Frigyes S., a kitünő néprajzi író, legutóbb közrebocsátott „Horvátország és Szlavonia“ című munkájában érdekes képet közöl. A mű e részben többek között a következőket tartalmazza: Horvát-Szlavonországban a kereskedelem kilencz tizedrészben szerbek és zsidók kezében van. A zsidó közvetíti a kiviteli és a beviteli kereskedelmet. Minden gondolata és törekvése arra irányul, hogy a belföldön az idegen, a külföldön pedig a hazai termékek számára piacot teremtsen. Értelmiség és tetterőre, valamint kereskedői vállalkozási szellem és kitartásra nézve a zsidóval sem a horvát, sem a szerb nem versenyezhet, mely téren föltöbb előnyére válik mértékletessége és igénytelensége. A zsidó kereskedő üzlete valóságos tőzsde, a melyen az egész vidék terményeinek és áruinak árát szabályozzák. A zsidó a közvetítő és alkusz a kereskedelemnek minden terén, tanácsadója és szükség esetén választott bírója a parasztságnak. A zsidók és parasztszok viszonya szinte patriarchalis és a parasztszok zsidógyűlöletet nem ismer. A nép nyelvét tisztán és hibátlanul beszéli a zsidó . . . Még csak 50 évvel ezelőtt is csak igen kevés zsidó volt az országban; a nagykereskedés ugyszólván ismeretlen, a kiskereskedés pedig kizárólag a szerbek kezében volt . . . A kereskedő rendszerint 200 százalékkal dolgozott, s addig üzlete részére nem is esz-

közölt újabb bevásárlást, míg a régi árukon túl nem adott. Ekkor költözött be néhány zsidó Magyarországból és megelégedett 50 százalékkal. A kifejtett verseny jótékony hatása csakhamar mutatkozott. Így pl. 25 évvel ezelőtt Pozsegában az áuforgalom csak mintegy 170,000 frtra rugott, ma pedig, midőn Pozsegában már nagyobb zsidó községgel találkozunk, az üzleti forgalom meghaladja a 700.000 frtot. A zsidók iparkodása és mozgalmakövetkeztében az ország jóléte a lefolyt három évtized alatt jelentékenyen emelkedett.

— **Rabbi választás.** A szarvasi zsidó hitközség a hat év óta kebelében mint rabbihelyettes működő *Reichhard M.*-et (a híres Rabbi Jehuda Aszád vejét) egyhangulag rabbinak választotta meg. Dr. *Szemke* ügyvéd, hitközségi elnök, szép magyar beszédben értesítette az új rabbi megválasztásáról, miért ez szivhez szóló beszédben köszönetet mondott.

— **Az »orosházi izr. nőegylet«** 1888-ik évi zárszámadása, *Szilágyi* Mór, egyleti titkár és özv. *Löffler* Lázárné egyleti pénztáros összeállításában, örvendetes adatokkal szolgál a jótékony intézetnek a mult év folyamán kifejtett áldásos működéséről. A zárszámadáshoz képest az egyleti vagyon az év elején 1572 ft 76 krt tett, s az év folyamán több mint 800 frttal gyarapodott. Ebből segélyezésre közel 500 frtot fordítottak, a többivel pedig az egylet vagyonát gyarapították. Számos szűkölködő áldva-áldja a nemeszcélú egyesület jótékonyosságát, melynek előjárósága, élén *Neumann* Lipótnéval, az érdemekben gazdag alelnökkel, a lefolyt évben megkétszerezett buzgalommal karolta fel a jótékonyosság szent ügyét.

— **Hitközségi élet.** A jász-árok szállási, kongresszusi alapon álló izr. hitközség e hó elején tartotta meg tisztújító közgyűlését, melyen elnökké *Klein* Lajost, másodelnökké *Weiszmann* Miksát, pénztárossá *Medgyesi* Ignácot és kultuszelnökké *Schwarz* Simont választották. Ottani levelezőnk értesítéséhez képest a kicsiny hitközség élénk tevékenységét fejt ki a nevelés és a hitközségi ügyek terén; a saját tulajdonát képező épületben jól felszerelt és kitünő hírnévnek örvendő elemi népiskolát tart fenn. Ugyanott jótékonycélú nőegylet is működik, melynek tisztújító közgyűlésén elnökké *Schwarz* Simonné, alelnökké *Strasser* Lóviné és pénztárossá *Weiszmann* Miksáné lett.

— **Elnökválasztás.** A székesfehérvári orth. zsidó hitközség *Singer* Edmund, köztisztvisletben álló ottan könyvkiadót választotta meg elnökeül.

— **Suschny Jakab,** a pesti izr. hitközség másodkántorának jubilauma folyó hó 5-én ünnepelt tisztelőinek és barátainak tömeges részvételével ment végbe. Az ünnepély a dohány-utcai izr. templomban vette kezdetét, hol a jubiláns a thórához hivatott. *Friedmann* tanár főkantor ez alkalomra készített szép »Mi seberach«-t adott elő, melynek végeztével az ünneplőközönség *Suschny* urat lakásár kisérte és zajos ovácókban részesítette. Ugyanott a nap folyamán több küldöttség tisztelgett és megleghangu üdvözlő feliratok kapcsán értékes ajándékokat nyújtott át. Ausztriából és Németországból számos üdvözlő levelet és táviratot kapott az ünnepelt.

— **A török szultán**, ki csak nemrég a hazájukból elűzött muszka zsidók számára a Palásztinában való tartózkodást 30 napról, három hónapra meghosszabította, az utolsó napokban megengedte, hogy a szerencsétlen hazátlanok a szentföldön állandóan is letelepedhessenek.

— **Ő felsége a király.** *Katz* Arnold urat, Philadelphia egyik tekintélyes polgárát, ottani osztrák-magyar konzullá nevezte ki.

— **Hirsch Sámson Ráfael**, Majna melletti Franfurt elhunyt rabbijának temetése sokáig emlékezetes, nagyszerű gyászünnepély volt. A közel és távol vidékről ezer meg ezer részvevő sereglett egybe, hogy a boldogultat végső útján kísérhesse. A halottas háznál mintegy hétezer főnyi közönség jelent meg, közte Németország rabbijainak legnevesebbjei. Ott volt Halberstadt, Aschaffenburg, Kissingen, Würzburg, Strassburg, Wiesbaden, Fulda, Basel, Kollin, Hanau, Berlin, Hamburg, Darmstadt, Mainz, Köln stb. stb. rabbija, kik valamennyien egyuttal hitközségüket is képviselték; azonkívül a németországi zsidóság számos jelese. A nem zsidó kitünőségek közül a város több előkelő tisztviselője vett részt a temetésen. A gyászmenet élén 16 tanuló haladt, az elhunytak egy-egy munkáját vive, ezeket követték az összes zsidó tanintézetek növendékei, a gyászoló család, a rabbik, a különböző egyesületek küldöttei stb. stb. A gyászbeszédék hosszú sorát a boldogultnak legidősebb fia Dr. *Hirsch* M. a frankfurti zsidó főreáliskola igazgatója nyitotta meg, ki a pótolhatlan veszteség fölött érzett mély fájdalomának előtörő könnyeitől meg-meg szaggatott szavakban adott kifejezést. Utána az elhunyt veje, dr. *Guggenheimer*, kollini rabbi, majd második fia, dr. *Hirsch* Márk vázolta szivetrárálag a drága halott páratlan szivjóságát, fenkölt gondolkodásmódját, és hősiesszenvedését a kórágyon. Beszéltek még dr. *Ehrmann*, badeni, dr. *Hildesheimer*, berlini, dr. *Lehmann*, mainzi rabbik és az elhunyt által alapított több jótékony intézet képviselői, kiknek az elhunyt érdemeit magasztaló szavait mély megilletődéssel hallgatta az óriási gyászoló közönség. Időközben bealkonyodván, többen kénytelenek voltak lemondani arról, hogy az elhunyt emlékének a nyitott sirnál szenteljenek néhány szót, minélfogva a gyászünnepélyt a halottas háznál tolytatták, a hol még több kiváló rabbi tartott meghatározott részletekben gazdag gyászbeszédet.

— **Lord Rothschild**, a Rothschildok londoni bankházának főnöke, ritkán mulasztja el az alkalmat, hogy hitéhez való törhetlen ragaszkodásáról tanúságot tegyen. A múlt hó végén a londoni főrabbi dr. *Adler* Hermann fiának Bar-Miczvah ünnepélyén vett részt, mely alkalommal a többi meghívott vendéggel együtt buzgón végzé az ünnepi ájtatosságot.

— **Steinfeld Ignác**, az Arco-ban elhalt nagybirtokos és városi képviselő holtteste Debreczenbe szállítván, ott szokatlanul nagyszámu gyászoló közönség részvételével tétetett örök nyugalomra. A temetésen képviselve volt a város lakosságának minden osztálya és felekezete; megjelent többek közt gróf Degenfeld József főispán, Simonffy Imre polgármester, számos városi képviselő és Debreczen

polgárságának színe-java, hogy a kegyelet adóját a köz-tisztületben állott férfiu végtisztességtételénél lerójják. A koporsót a gyászoló közönség ezrei követték. A boldogult, ki Debreczen város legjelesebb és legtekintélyesebb polgárainak egyike volt, s kivált a mezőgazdaság terén kiváló érdemeket szerzett, végrendeletében több jótékony intézetnek tetemes összegű hagyományokat juttatott, s még halálos ágyán is több ily intézetről emlékezett meg.

— **Uj antiszemita apostol.** *Leopold* János a neve annak az új csillagnak, mely az osztrák antiszemiták egén legutóbb feltűnt. A nevezett foglalkozására nézve — ház-mester s a kierlingi antiszemita zavargásnk miatt indított fenyítő perben mentő tanuként szerepelt és pedig oly kiváló sikerrel, hogy az államügyész őt, a mint hamis vallomására letette az esküt, legott — elcsukatta. Bizonyos tehát, hogy egykoron, kiszabadulása után, az antiszemiták a bécsi község tanács, vagy esetleg a birodalmi gyűlés tagjává fogják választani, amennyiben nyilvánvaló, hogy eddigi szereplése folyamán az antiszemita pártvezérek erkölcsi tulajdonságai benne a legfényesebben nyilatkoztak.

— **Egy antiszemita interpelláció sorsa.** *Uhl*, a bécsi polgármester, nemcsak szavakkal, hanem tettekkel is megmutatja, hogy az antiszemita üzelmeket elítéli. A bécsi község tanács egyik legutóbbi ülésén egy antiszemita városi képviselő interpellációt nyújtott be, mely az antiszemiták szokott módjára hemzsegett a község tanács, a sajtó és a városi előljáróság ellen szórt durva kifakadásoktól. A polgármester tehát határozottan megtagadta annak felolvasását, indokolván ezt azzal, hogy első kötelességének ismeri a képviselőtestület méltóságának és a tisztességnek megóvását. Kivánatosnak tartanók, hogy hasonló esetben az ily erélyes fellépés ismétlése elvegye a bécsi község tanács ama tisztességtelen elemeinek a kedvét az efféle szerepléstől, de nehéz elhinnünk, hogy a kutyából valaha — szalonna lesz.

— **Londonban** folyó hó 2-án ünnepelte működésének 50 éves jubilaumát *Angel*, az ottani »Fry-sschool« (ingyenes iskola) igazgatója. Az iskola a világ legnagyobb népiskolája, mely szegénysorsu szülők gyermekeit, szám szerint 5000-et, teljesen ingyenes ellátásban és e.emi oktatásban részesít. Az ünnepély alkalmából Rothschild lord 1000 font sterlinget (mintegy 12.000 ft o. é.) küldött ajándékba az agg igazgatónak, ki az iskolát hosszú hivataloskodása alatt magas színvonalra emelte.

— **Ellenakció.** A lipcsei zsidóság legkiválóbb elemei elvégre megunták, hogy az ottani antiszemiták garázdálkodását tétlenül és némán szemléljék. Egy látogatott gyűlésen abban állapodtak meg, hogy az ottani ismeretes antiszemitákról megbízható jegyzéket készítenek, s időről-időre szétküldendő értesítések útján tájékoztatni fogják hitsorsosait arról, hogy hol vásároljanak, és mely helyeken fordulhatnak meg, anélkül, hogy sértegetésekkel illessék őket. Kiterjed továbbá a szövetkezet működése arra is, hogy az antiszemita lapokban zsidók részéről való hirdetések megakadályozzák a városi színház zsidóellenes üzelmeinek véget vessenek, ha másként nem, akkép, hogy a zsidó közönség az említett színház látogatásától következetesen tartózkodjék.

— **A német népszámlálás** végeredményét a minap tette közzé a német kormány. A népszámlálás 1885. évi december 1-én ejtett meg, a mikor is a birodalom összes lakossága 46,885.704 főre rugott, kik között 562.172 tartozott a zsidó vallásfelekezethez. Legnagyobb számban vannak természetesen az evangélikusok, kiknek szaporodása 1871 óta 14.8 százalék, míg a katolikusoké 12.9 és a *zsidóké csupán 10 százalék*. A zsidó lakosság szaporodásának ily csekély százaléka az orosz és osztrák alattvalók tömeges *kiutasításában* leli okát. Kiutasítottak pedig többek között mintegy 20.000 zsidót is, kiknek nagyobb része már hosszabb idő óta lakott Poroszországban. Ha ezeket is hozzászámítjuk a zsidó lakossághoz, a szaporodási százalék 13.6 leend, vagyis közepén áll az evangélikusok és katolikusok szaporodási százaléka között.

— **Zsinagóga-felszentelés.** Angolország egyik kis kikötővárosa, *Grimsby* zsidó hitközsége lélekemelő ünnepélyt ült a múlt év végén, mely szép tauságot tesz az angol zsidók szívóssága és áldozatkészségéről. A városkában már igen régóta létezik zsidó hitközség, de csak most sikerült, kitartó fáradozás után, saját templomot építenie, melynek felszentelése dr. *Adler* londoni főrabbi és a környék számos előkelőinek részvételével, fényes ünnepélylyé vált. A zsinagóga Sir Móses Montefiore nevét vette fel.

— **Az algiri francia zsidók** helyzetéről szomorú adatokat közölnek a francia hírlapok. Félt, hogy az ottani zsidó lakosság valóságos éhhalálnak néz elébe. A sáskajárás következtében ezernyi zsidó család vesztette el kenyerét, mely ott földműveléssel foglalkozik és most a legborzasztóbb nyomorban sinlődik. Ehhez járul, hogy fanatikus, és a zsidógyűlölettől eltelt lakosság közepette élnek. A rabbik már több ízben intéztek kétségbeesett hangú felhívásokat az anyaországban élő hitsorsosokhoz, mindazonáltal még ez idő szerint sem rendelkeznek elegendő eszközökkel, hogy a nyomorba jutott zsidóság megélhetése biztosítható volna.

— **Az olasz zsidóság** helyzetére az elmúlt évben érdekes visszapillantást vethetni. Daczára annak, hogy az elmúlt év folyamán a szomszéd Franciaországból „*Dumont et consortes*” igyekeztek átplántálni az antiszemitizmus mérges növényét, és ebbeli törekvésükben klerikális oldalról nyílt támogatásban részesültek, nem sikerült megbontani az egyetértést a zsidók és más vallásuak között. Mint eddig, úgy a lefolyt évben is élénk tevékenységet fejtett ki az olasz zsidóság a közügy terén; a senatus és a képviselőház munkálataiban, valamint az afrikai csatatéren vívott véres küzdelmekben dicsőséges részt vett. A művészet és tudomány kitünőségei között az első sorokban van képviselve, s csak legutóbb is fényes bizonyosságot tett művészi teremtő erejéről egyik tagja, *Franchetti* báró „*Asrael*” című operájával. Az olasz zsidóság emez örvendetes viszonyainak egyik legelső tényezője azon körülmény, hogy az uralkodó család minden alkalmat megragad a zsidóság iránt érzett rokonszenvének nyilvánítására. — Az olasz gyarmatokban, — sajnos — nem ily kedvezők a zsidóság viszonyai, amennyiben például *Tunisban* a bey rendszeres üldözést kezd az olasz lakosság

ellen, melynek 85%-a zsidó. Ez a méltatlan eljárás különben részben politikai okokra: a francziák befolyására vezethető vissza.

— **Az orosz belügyminiszterium** — mint a Jüd. Pr. moszkvai tudósítója jelenti — legközelebb szigorú rendeletet bocsátott ki, melyben megtiltja, hogy az ország bármely szinpadján zsidó-jargonban irt szindarabok előadassanak. Kétséget sem szenved, hogy az ily előadások legkevésbé sem hatnak nemesítőleg a kedélyre és oktatólag az elmére, minélfogva ha a színházat profán mulatóhelynél többnek, t. i. közművelődési intézménynek tekintjük, csak helyeslőleg kell tudomásul vennünk ezen intézkedést. Nálunk, hál' Istennek, rég elvesztették vonzó erejüket az afféle férczelmények, melyekben az ilyen vas-kos eszközökkel igyekeztek hatást vadászni, ami a közönség fejlettebb műzslésén kívül nagyrészt a zsidók aránylag rohamos magyarosodásának köszönhető.

SZEFFORISZ és RÓMA.

Történeti regény a negyedik századból.

Két részben.

31.

Irta: **Dr. Philippon Lajos.**

— Első rész. —

S z e f f o r i s z.

Mirjam e szavakra megfordult. Arcza a szégeu pirjában égett, szeme haragtól szikrázott.

— A kányához legkevésbé sem illik galambmódra turbékolni és ha megkísérli is, a lég minden madara borzadva menekül előle. Te istentagadó, te kétszeres árulója népednek, melyet halálosan megbántottál, s melyet ellenségeinek kése alá adtál, magad jelölvén meg a helyet, a melyen gyilkait annak testébe mélyeszszék, te háládatlan, a ki a jótett kelyhéért méregpohárt nyújtasz, a ki a haldokló atya kebeléről elszakítád leányát, s a kinek kezén, oh, jószágos istenem! talán atyámnak vére szárad — szólt a fájdalomtól fuldokolva s kezeit arczára tapasztva — menj, menj előlem! Nézd, inkább az udvar kövezetére ugrom ez ablakon át, inkább szétzuzom fejemet e kőfalon, vagy étlen-szomjan halok meg, semmint hogy meghallgassalak! Ez utolsó szavam és most távozzál és legalább az egyedüllét vigaszát hagyj meg nekem, szerencsétlennek!

József egy darabig néma maradt. Majd ajkait véresre harapva mormogá:

— Jól van, megyek, majd másképp fogsz te még beszélni!

Mirjam a következő huszonnégy órában sem őt, sem az asszonyt nem látta. Egészen magára maradt, étel-ital nélkül. Csak a torony felső része felől halotta az arra járó katonák nehéz lépteit és a beszélgetők tompa zaját és hangjait. Gyötrő szomjuság és éhség lepte meg. Egy órai álm sem jött pilláira, nyugtalanul járkált fel s alá a szobában. Majd fekhelyére veté magát, de csakhamar ujra felkelt. És mégis örömebb látta ezt a bánásmódot, mint ha József keze dús és gyöngéd gondoskodással vette

volna őt körül. Az ellenállás erejét növekedni érte magában és abban a meggyőződésben volt, hogy tartozik azzal övéinek, hogy mindenféle gyötrelmet eltűrjön, mialatt azok szenvednek érte és gond és aggodalom kinozza őket miatta.

Estefelé József ismét belépett a szobába. Ezuttal magatartása büszke, arcza szigorú és tekintete kemény volt.

— Most már elég időd volt Mirjam, — szólott — hogy sorsod felől gondolkozzál és elhatározásra juss. Eszedre tértél-e hát és javadat kívánod-e? Reménylem, igen.

Nyilván visszariasztó viselet, szigorú tekintet és hideg, kimért beszéddel akart a leányra hatni, kiről azt hitte, hogy a magány és a nélkülözés megtörték, és végre megfélemlítheti őt.

De csalatkozott. Mirjam büszkén emelte föl fejét és megvetéssel tekintett a hitehagyottra.

— Nem volt szükségem időre ahhoz, hogy elhatározásra jussak, — felelé hidegen és szilárdan. — Elhatározásomat ismered.

Ekkor József közelebb lépett hozzá és így szólt:

— Nos hát, leány, legyen vége a komédiának! Az én akaratom megmásíthatatlan, a tiednek pedig meg *kell* változnia. Válassz! Vagy kijelented egy óra alatt, hogy mindenbe beleegyezel, amit kívánok, vagy még ez este ide hozatom Patrikát és szemed láttára fog ezerszeres kinhalált halni! Sokkal jobban ismeresz, semhogy ezt pusztá fenyegetésnek tarthatnád, és azt is tudod, hogy ugyanazon módon idehozathatom őt, mint veled tettem. Azt azonban gondold meg, hogy ha egyszer itt lesz, akkor még akaratom megváltoztatása sem mentheti meg őt, legalább a haláltól semmi esetre sem... Ismétlem, vedd szavamat komolyan, mert az a legszörnyűbb valóság és esküvel fogadnám, ha esküimnek előtted becse volna. Válassz, — kezedben élet és halál!

Mirjam elhalványodott. Mintha golyó találta volna, egy székre roskadt és önkénytelenül összekulcsolta kezeit. De nem sokáig. Csakhamar ismét föl-emelkedék és nyugodtan, kimért hangon így szólt:

— Fölösleges választanom, a hol lehetetlen a választás. Patrika ezerszer többre fogja becsülni a halált, mintsem hogy engem a tiednek lásson és én fogok tudni módot a halálra, ha Patrika kiszenvedett.

(Folyt. köv.)

Nyilatkozat.

A Magyar-Zsidó-Szemle utolsó füzetében megjelent támadásra a következőket válaszolom:

1. A Szemle szerkesztősége jónak és szükségesnek látta cikkemnek java részét *tudtom és akaratom nélkül* kihagyni.

2. Deutsch Lázárnak rendkívül heves támadása cikkem ellen *tárgyatalanná* válik ama nyilatkozatom

folytán, hogy ama kifogásolt mondatok a hagyomány sérthetlensége ellen természetesen nem komolyan, hanem *íróiaképp* értendők. Ezt mindenkinek be *kell* látnia, a ki az *eredeti* cikket figyelemmel elolvasta és a ki engem ismer.

Végül kijelentem, hogy Löw imádságos könyvének második kiadása nemcsak, hogy nem volt későbbben, hanem az elsőnek harmadrésze még *kapható* a kiadónál.

Ennyit a tiszta igazság érdekében. S ezzel egyszersmind az odiosus polemianak részemről végét szakítottam.

Eme nyilatkozatom azért nem jelenhetik meg a M. Zs. Szemlében, mert féltő, hogy az óvatos és előrelátó szerkesztőség soraimat „a közönség izlésére való tekintetből” önkényüleg megcsonkíthatná.

Dr. Herzog Manó,

kaposvári főrabbi.

Szerkesztői üzenetek.

Dr. P. S. urnak, Budapest. Köszönjük barátságát eme újabb szép jelét, de a M. Zs. Sz. ellen „érdeklünkben” írott cikkét („A mumia lázadása az élet ellen”) közzé nem tehetjük. Elvégezzük ezt mi itt is, a szerkesztői üzenetek közt. A mi Ei urat illeti, eszünk ágában sincsen, hogy ő reá haragudjunk. Ne feledje, hogy szerkesztői üzeneteink közt felszólítást intéztünk hozzá. A fiatal ember attól tarthatott, hogy a tanár urak talán nem vették észre ezt a kitüntetést, azért kellett az általok szerkesztett M. Zs. Szemlében ama »Nyilatkozat«-ot közzé tennie. De lássuk csak, mit is »nyilatkozat« ki Ei ur. Az »Egyenlőség« — ugymond — felszólít engemet, hogy ha az »Egyenlőség«-ből vagy egy féltuczat hirt átveszek, nevezzem meg a forrást legalább egynél. És mit felel erre Ei ur? Azt-e, hogy ő soh'sem vett át tőlünk egyszerre féltuczat, hanem legfőbb 2—3 hirt? Ha ezt mondaná, tudja szeminarista léte, hogy »móde b'mikcesz« volna, kit a talmudi törvény elítél; hanem igenis kereken tagad; mint »kófer hakól« pedig hiszi, hogy fel lesz mentve. (A ki ugyanis a talmud szerint szóbeli követelést kereken tagad, — kófer hakól — fel van mentve a fizetés alul, míg azt, a ki a követelés egy részét elismeri — móde b'mikcesz — esküre szoritják. A talmudikus felfogás szerint ugyanis nem tételezhető fel, hogy valaki oly szemtelen lehessen, hogy azon ember arczába, ki neki szavára kölcsönt adott, azt mondhassa, nem tartozom semmivel sem, míg a részben bevallásban lévőről feltételezhető, hogy tulajdonképen az egészet akarja elismerni és fizetni; most csak halasztást akar elérni, míg pénzre tesz szert.) Hogy a kófer hakól tartozik tagadásán felül még gorombáskodni is, az már nincs a talmudban; az már tisztán »modern« rabbinikus felfogás lehet. »Seperjen inkább az »E—g« — írja még Ei barátunk — a maga ajtaja előtt.« Mint látja, meg is teszszük. A lábatlankodókkal, kik más fegyvert nem érdemelnek meg, seprővel bánunk el.

Egészen más szempont alá esik a M. Zs. Sz. szerkesztőségének eljárása. Ugyan az az Ei, ki ellenünk elébb a »Jüd. Presse«-ben, aztán a M. Zs. Sz.-ben »nyilatkozik«, *ugyanabban* a tudósításban, mely a »Jüd. Presse«-beli enuncziációját tartalmazza, még az a jóakaratu hír is foglaltatik, hogy a M. Zs. Sz. egyik dolgozótársa egy új zsidó felekezeti hetilapot szándékozik megindítani, mert „komoly és magasabb színvonalon álló organumnak, mely a közönséget hetenként a zsidó felekezeti ügyekről az igazságnak megfelelően értesitené, híjjával vagyunk; — a M. Zs. Sz. ugyanis havi folyóirat“. — És ezt a hirt a M. Zs. Sz. a berlini Jüd. Presseből veszi át, mert magától ama dolgozótársától, ki azt a már előre jóhírnevű új lapot kiadni szándékozik, és kivel mindennap találkozhatik, a világért sem tudhatta volna meg. (?) — Világos, a M. Zs. Szemle ezt a hirt csak azért vette Berlinből, mert elakarta mondani, hogy milyen magas színvonalunak tartják őt a külföldön, míg ilyen »magas« és »komoly« hetilap dehogy létezik Magyarországon. És ki az, ki a M. Zs. Sz.-ről ezt a magas közvéleményt — Berlinben megcsinálta? Ei ur, a szeminárium hallgatója, azaz a *Magyar Zsidó Szemle szerkesztőinek tanítványa*. Ugyanaz a fiatal ember, kinek nemrég, mert lapunkat rendre fosztogatta, a nélkül, hogy mint tudósítási forrását megnevezte volna, elég enyhén körmére koppintottunk, a miért mindenestre elég oka van, az »Egyenlőség«-et nem »komoly« és nem »magas színvonalon álló« lapnak kikürtölni.

Bocsánatot kérünk, mi a M. Zs. Szemlét tényleg sokkal magasabb színvonalon állónak tartjuk, sem hogy *ilyen* reklámra szüksége volna; szüksége volna nemcsak saját maga mondva-csinált magasztaltatására, hanem *nem is versenytársa* mesterkéltn gyaláztatására.

Semmi kifogásunk ellene; irasson a M. Zs. Szemle tanítványaival akárhány dicsőítő tudósítást a külföldi lapokba és recapitulálja aztán hűségesen a dicsériádkat; ez ártatlan mulatság és senkit sem bánt; de ha öndicsőíttetését mások gyaláztatásával köti össze, ez már más nevet érdemel.

Három héttel ezelőtt egy bécsi felekezeti lapban a bécsi „Israelitische Alliance“ titkára tollából egy — jegyezzük meg azonnal, elejétől végeig igaztalan — cikk látott napvilágot, melynek minden mondata tüzes korbácként suhint végig a M. Zs. Sz. és hozzátartozóin. Beküldötték hozzánk, de egy pillanatig sem jutott eszünkbe, hogy tudomást vegyünk róla; mert alávaló eljárásnak tartottuk volna, ismereteni egy expektorációt, melyet mi is elítélünk, csak azért, hogy lássa a közönség, mint piszkolják a M. Zs. Sz.-belieket. Szívünkben sajnáljuk, hogy a M. Zs. Szemle igenis folyamodik hasonló eszközökhöz, melylyel elárulja, mit eddig is csak ügyetlenül takargatott, hogy szemet szur neki, hogy a közönség által kedvelt s napról-napra jobban terjedő felekezeti lap áll fenn ő mellette, a vaskalapos mellett; a mely lap

ellen azonban soh'sem agyarkodott, míg az mély sülyedésben tespedett.

Több kérdésre jövő számunkban. válaszolunk.

261. szám.
888.

Pályázat.

A szentesi zsidó hitközségnél egy **rabbi** állás rendszeresített, melyre a pályázat ezennel megnyitattik.

Az illető pályázónak **magyar honpolgárnak** kell lennie; magyar szónoklatot tökéletesen előadni tudnia kell, anyakönyvek vezetésére, rabbi teendők végzésére, hitoktatásra a törvényes minősítéssel való jogosultsággal és a törvény követelte egyéb qualificatiókkal birnia kell.

A budapesti rabbi szemináriumot végzett, vagy bölcsészeti-tudori oklevéllel biró pályázónak elsőbbség adatik.

Ezen állás díjaztatik **1200** forint évi fizetéssel, évi **200** frt lakbér-illetményvel és az anyakönyvi kerület által szabályozott és egyéb szokásos díjakkal, — a lakás azonban esetleg természetben adatik.

Próbaszónoklatra csakis az elnökség által meghívottak bocsáttatnak; a meghívandók kötelesek úgy magyar, mint német próbaszónoklatot tartani, az utazási költségek azonban csakis a megválasztott rabbinak térítettnek meg.

Felhivatnak ennél fogva mindazok, a kik ezen állást elérni kívánják, hogy teljesen felszerelt pályázati kérvényeket bezárólag 1889. évi április hó 1-ig alólírott elnökséghez nyujtsák be.

A szentesi zsidó hitközség nevében:

Freund Márk,

hitk. jegyző.

Dr. Poláček Albert,

hitk. elnök.

Pályázat.

Az alulírt izr. hitközségnél **1889 évi márczius 1-én** egy jártas **előimádkozó és mórehóroó, sóchet ubódek v'kóre és móhel** állomás töltendő be, **évi 400 frt fizetéssel**, szabad lakás és egész schechitával. Pályázók legott jelentkezhetnek próbára, a költségek azonban csak az alkalmazottnak, megállapodásszerűleg, térítettnek meg. Pályázók okmányokkal ellátott kérvényeiket **1889 február 1-éig** alulírotthoz sziveskedjenek beküldeni.

Tisza földvár (Jász-Nagy-Kun-Szolnok megye.)

Rotits Mór,

hitközségi elnök